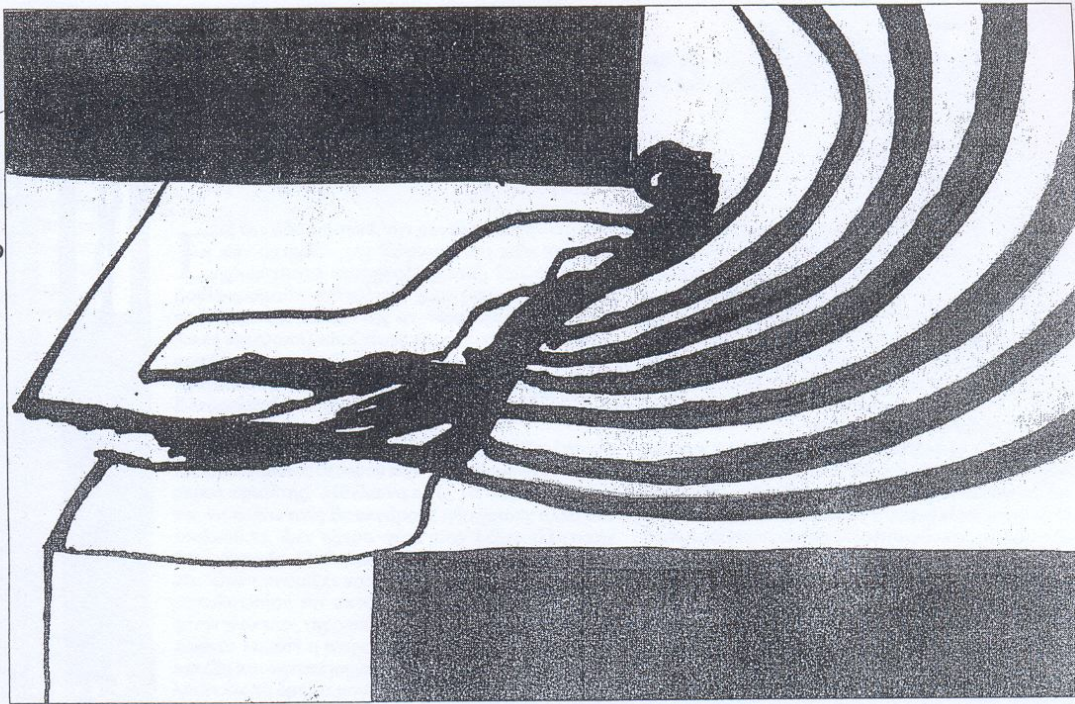


Το Βουκουρέστι της τρέλλας και της χαράς...

Αυτή η αντίθεση μεταξύ εθνικών πολιτισμών με χρώμα και χαρακτήρα και κοσμοπολιτικών, αχρωμάτιστων και αχαρακτήριστων, είναι το άθος ανθίζει κάτω από τον ζεστό μεταπολεμικό ήλιο. Η εθνική ψυχή των λαών, ο εθνικός χαρακτήρας, το χρώμα, η ομορφιά αίζονται ένα αγώνα σκληρόν εναντίον της αναρχίας και συγχύσεως, που θέλει με μέσα όχι βέβαια ευκαταφρόνητα, επιβάλλει η μοντέρνα κοσμοπολιτική αντίληψις. Για πουθενά δεν είδα αυτήν την αντίθεση, τόσο έντονα εκωμμένη, και κανένα μέρος δεν μου έδωσε όσο το Βουκουρέστι εντύπωσι πεδίου, επάνω στο οποίο τα δύο αυτά ρεύματα δίνουν μια μάχη αποτελεσματική.

Υπάρχουν στιγμές που το Βουκουρέστι γελά ολόκληρο, μέρες που οι δρόμοι του, τα σπίτια του, οι κήποι του γίνονται πελώριο χαμόγελο. Υπάρχουν όμως γέλοια και γέλοια. Δύει κανείς την ώρα του δληνού και όταν ακόμη νυχτώση α-ω στα πολυσύχναστα πεζοδρόμια της Κάλεα Βικτώρια,



Του Κωστή ΜΠΑΣΤΙΑ

γωνιές της, στα σκαλιά του Πικαντίλ, τα γέλοια των γυμνών, τα προκλητικά γέλοια που σκορπούν κάποιες πολύμες πεταλούδιτσες της χαράς και του έρωτος, αυτές που νούν δίπλα σου σαν μικρές αέρινες σιλουέτες έτοιμες να πληθούν, έτοιμες να πέσουν στα χέρια σου, να στραπατσαρύν, να προσφερθούν τέλος εις όλους και δι' όλα. Και υ-χουν ώρες μυστικές, παράξενα χρωματισμένες, που αναδίδουν ενικά αρώματα, μεθυστικές μυρωδιές, που έχουν λιποτακτήσει ίτα μυστικότερα γυναικεία μπροντουάρ, μυρωδιές που μεθούν όσφρησι και αφηγγούνται μικρές εφημερες αισθηματικές φρίες, περιπέτειες κοριτσιών, και την ακοή σας προσβάλλουν ή με τα φρου των μεταξωτών φορεμάτων, και οι μικροί οι φευ-έτοι αναστεναγμοί, αυτοί που προδίδουν το αναπόφευκτο τρα-ύ στοιχείο κάτω από κάθε ανθρώπινη απόλαυση. Τι χρώ-α, Θεέ μου, τι μεταίγνη θάλασσα, τι κρεπ-ντε-άν, τι ζωρζέτ, έκθεισε καμπυλοτήτων... Σωστή μετατόπισις Παρισινού λλεβάρ, θρίαμβος του διεθνούς παξιμαδισμού, δρόμος fin de-ile, όπως θα έλεγε ο συναφρωμένος κοινωνιολόγος των καά συνθήγην ψευδιών».

ΐαι όταν προχωρήσετε και βγήτε από την Κάλεα Βικτώρια εις το Σωσέ Κίσελεφ, μοιραίως θα σταματήσετε προ μιας-δράς περιπετειάς της αχαλίνωτης μμικής: Η μμική, η υιο-ησις κάθε ξενικού κατά πρόχειρο και ισάνιστο τρόπο, έχει υποστεί στο ση-ο αυτό πλήγματα αφάνταστα. Πρόκει-για τη θριαμβευτική αφίδα! Ύψιστε έ, πως μπορούσε το μικρό Παρίσι να έχη έστω και σε κωμική μινιατούρα και το μεγάλο; ...Αλλά ξέχασα την Ωτ-σο-ά, την Κολονάτα, το Σατωμπριάν, τ' α-οάριθμα αυτά μωσαϊκά μέσα στα οποία αγωνίζονται εις το πρωτόκολλο της ε-οτυπίας το εβραϊκόν τάλαντον, η αρι-κρατία του αίματος, και ο νεοσλουντι-μοιουρζουαδισμός, αυτή η περιήριμος ις των χρηματιστών, των μαγαζιερήδων, αεριτζήδων. Τι αχρωμάτιστο μωσαϊκό την αλήθεια αυτά τα αριστοκρατικά ρε-φον του Βουκουρεστιού, μέσα στα ο-α έχει καταργηθεί κάθε τι που θυμίζει ικό χρώμα.

Αλλά αυτό άραγε είναι το Βουκουρέστι; Δεν ήρξε καμιά αντίθετη τάσις στην ξενική δρασι, στην παρισινή αντιγραφή, στην ημίμυσι; Ασφαλώς υπ'ήρχει. Και είνε τό-έντονη η τάσις αυτή που παρέχει κάθε ίδα, πως κάποια στιγμή με προσπάθεια ονη, συντονισμένη και επίμονη θα καθώση ο λαός αυτός να δημιουργήσι δικόν πολιτισμόν, ο οποίος δίχως βέβαια ν' ηκούη κάθε καλό και εξ'ηγηρητικό των νωνικών βιωτικών αναγκών που δημι-

ουργεί ο πολιτισμός της δύσεως, θα επιτύχη το φρούτο, ή καλί-τερα το κομφρό του δυτικού πολιτισμού, να το δέχεται μεν, αλλά να το μετουσιώνει, να του δίνει Ρουμανικό χαρακτήρα και να το πλαισιώνει μέσα σε Ρουμανικά πλαίσια.

Υπάρχουν οι άνθρωποι που συνειδητά και ωργανωμένα καλλιεργούν αυτή την τάσι, αλλά υπάρχει και το μεγάλο λαϊκό στοιχείο, αυτό που αυθόρμητα ωθείται προς κάθε τι που έχει ε-θνικόν χαρακτήρα και το οποίο δεν ενθουσιάζεται παρά μονάχα όταν βρεθί μέσα στα συγγενή προς την ψυχοσύνθεσί του ε-θνικά πλαίσια και ενισχύνει τους συνειδητούς καλλιεργητάς της εθνικής παραδόσεως...

Αληθινός όμως λαϊκός συνειρισμός γίνεται τις Κυριακές και τις γιορτές στο Σωσέ Κίσελεφ, στον μοναδικό αυτό υπέροχο περίπατο του Βουκουρεστιού, στη θαυμαστή αυτή υπέροχη δεινρο-στοιχία, στην οποία ξεχύνονται τα λαϊκά κύματα, η δημοκρα-τική παντοφύλα, που κυκλοφορεί πεζή, με αμάξι, με αυτοκί-νητα, με τραμ, με ό,τι τέλος επιτρέπει η ανταχή της τσέπης ενός εκάστου, η μεγάλη τέλος λαϊκή μάζα, που δεν έχει παρά με-τρημένες ημέρες το χρόνο στη διάθεσί της για να ξεχυθί στους δρόμους αμέριμη και με διάθεσι να διασευδάση.

Αλλά το περισσότερο τοπικό χρώμα, το εθνικό στοιχείο που εμπνέει όλη την εθνική κίνησι στις τέχνες, στις επιστήμες, στα γράμματα στην κοινωνική ζωή, βρίσκεται στα ρουμανικά μοναστήρια και στις ρουμανικές εκκλησίες, που διετήρησαν τη νεοβυζαντινή παράδοση.

Το ρουμανικό μοναστήρι και η ρουμανική εκκλησία με τη Βυζαντινή διακοσμική και αρχιτεκτονική τους, είνε η πηγή, είνε το ταμείο μέσα στο οποίο φυλάσσεται η εθνική παράδοσις. Τι σημασία έχει αν το βασικό στοιχείο σε όλη αυτή την υπόθε-σι είνε καθαρά Βυζαντινό, αφού οι Ρουμάνοι το δέχονται συν-ειδητά αυτό, και θέλουν να περάσουν για συνεχιστοί και διατηρηταί της Βυζαντινής παραδόσεως, και όταν στον πολιτισμό που θέλουν να δημιουργήσουν, προσπαθούν να δώσουν κα-θαρόν νεοβυζαντινό χαρακτήρα; Λάθος δικό μας, που δεν θε-λήσαμε να καλλιεργήσωμε τη Βυζαντινή παράδοσι, λάθος δι-κό μας, που δεν ενισχύσαμε τις Βυζαντινές σπουδές όσο έ-πρεπε, μέγα λάθος δικό μας, εγγληματική αδιαφορία των Ελλήνων, που περισσότερο από κάθε άλλον και από απόψε-ως γλώσσης ακόμα βρισκόμαστε δίπλα ακριβώς στο Βυζά-ντιο και είμεθα οι νόμιμοι και πραγματικοί κληρονόμοι του και όμως του γυρίσαμε τη ράχη! Γιατί πρέπει να ομολογήθη, ό-τι η ρουμανική αρχιτεκτονική λόγω χάριν είνε τελείως επι-πρασμένη από το Βυζάντιο και δεν υπάρχει κανένα -ίσως ε-λάχιστα μόνο- ρουμανικό σπίτι, που να μη παρουσιάζει στο ε-ξωτερικό του τουλάχιστο ένα χαρακτήρα νεοβυζαντινό.

Ακόμη και στα μικρότερα μοναστήρια που πήγα -στο Τσι-γκανέσκε λόγω χάρι- που βρίσκεται σαράντα χιλιόμετρα έ-ξω από το Βουκουρέστι, είδα αυτόν τον χαρακτήρα, αυτήν την προσπάθεια, η οποία όσο κι αν στις απλοϊκές μοναχές δεν είνε συνειδητή, δεν σημαίνει ότι ατονεί ή ότι παραβλάπτεται.

Σύνοψη

Τα πέντε «Ταξίδια» που δημοσιεύτηκαν στις ανγουιστιάτικες «Αναγνώσεις», αποτελούν ένα μικρό αλλά ενδεικτικό δείγμα ταξιδιωτικού λόγου που γενικά προηγείται από το σώμα κειμένων της λεγόμενης ταξιδιωτικής λογοτεχνίας. Τα κείμενα αυτά αρκούν για να δείξουν ότι το ταξίδι στα βαλκανικά κράτη είναι απότοκο πολι-τικών σχέσεων και εξαρτήσεων από το ευρωπαϊκό κέντρο και ότι συνήθως εννοείται από τις κατά καιρούς διπλωματικές συγγίσεις. Επομένως οι όποιες γεωπολιτικές, πολιτιστικές και αισθητικές διαστάσεις που α-ναδεικνύουν έχουν ένα κοινό παρονομαστή. Ο ταξιδιωτικός λόγος, ως δημοσιογραφικός, συμβάλλει ακόμη στην εκλαΐκευση σχεδίων πολιτικο-οικονομικής οργάνωσης, πολιτιστικών προτύπων, ιδεατών ειδώνων για τους βαλκανίους γείτονες και την Ευρώπη. Τα «Μαθή-ματα» από την αυτοκρατορική Βοσνία και Ερζεγοβίνη (1898), που δημοσιοποιεί ο Βλάσης Γαβριηλίδης είναι ένα καλό παράδειγμα για τα πρότυπα πολιτικο-οικονομικού εξευρωπαϊσμού που εφαρμό-στηκαν μετά από πολιτική επέμβασι της δύο σλαβικές επαρχίες και προ-τείνονται να εφαρμοστούν και στη Θεσσαλία. Η ιδεατή αναπαράστα-ση του Μαυροβουνίου μέσα από το συμβολιστικό λόγο του Παύλου Νιρβάνα, ως αρχέτυπη χώρας, αλώβητης από τον τεχνοκρατικό πολι-τισμό της Δύσης (1899), μας εξοικειώνει με το γνωστό τότε ρεύμα αμι-φισβήτησης της ευρωπαϊκής οικονομικής επέκτασης και προόδου. Τέλος, τα κείμενα του Κωστή Μπαστία, στη συγκυρία της εθνικής «κτερισυλλογής» των εθνικών κρατών και της ανασύνταξής τους, σε

ευρωπαϊκό επίπεδο, ενόψει της ανόδου του φασισμού, εκφράζουν δύο αντιφατικές προσδοκίες: Τον αναπροσδιορισμό της εθνικής ιδεο-λογίας (εξού και η έμφασις στην κουλτούρα και στην αναζήτηση του «τοπικού χρώματος») και την επιδίωξη μιας βαλκανικής συσπειρώ-σης και πολιτικής συμμαχίας με τους νικητές του Μεγάλου πολέμου. Πό-σο όμως μια ανανεωμένη εθνική ιδεολογία μπορούσε να οικοδομηθεί ταυτόχρονα με μια «βαλκανική συνειδητή»;

Τα παραπάνω κείμενα θέτουν, το καθένα με τον τρόπο του, κι άλλα γενικότερα ερωτήματα σε σχέση με τον εξευρωπαϊσμό κάθε βαλκανι-κού κράτους: Ποιες πολιτικο-οικονομικές ευρωπαϊκές θεωρίες και σχέδια επιλέγονται και εφαρμόζονται από τις κυρίαρχες βαλκανικές δυ-νάμεις, πώς αποκόβει η γεωπολιτική διάταξι αισθητικό περιεχόμενο, ποια η σχέση κράτους και κουλτούρας και, τέλος, κατά πόσο αποτε-λούν ευρωπαϊκά αιτήματα και από ποιο δια-βαλκανικό διάλογο προ-κύπτουν οι αναδιψήσεις του βυζαντινού παρελθόντος για την ανανεώ-ση της εθνικής ιδιαιτερότητας; Πρόκειται ασφαλώς για ερωτήματα, η διερεύνηση των οποίων μπορεί να δείξει το βαθμό οικειοποίησης των ευρωπαϊκών τρόπων πολιτικής οργάνωσης και των αντίστοιχων νοητι-κών κατηγοριών, κι' άλλα λόγια να φωτίσει το φαινόμενο του «βαλκα-νισμού» από τα ίδια τα Βαλκάνια.